

United Nations
Nations UniesInternational Criminal Tribunal
for the former Yugoslavia
Tribunal Pénal International
pour l'ex-Yougoslavie

(IT-01-47)

HADŽIHASANOVIĆ i KUBURA

Tužilac protiv Envera Hadžihasanovića i Amira Kubure

ENVER HADŽIHASANOVIĆ

Osuđen okrutno postupanje

Visoki oficir Armije Bosne i Hercegovine (ABiH): bio je komandant 3. korpusa ABiH-a, načelnik Štaba Vrhovne komande ABiH-a i član Zajedničke komande Vojske Federacije Bosne i Hercegovine; od decembra 1993. imao je čin brigadnog generala

- Osuđen na tri i pol godina zatvora

Krivična djela za koja je osuđen (primjeri):

Okrutno postupanje (kršenja zakona i običaja ratovanja)

- Enver Hadžihasanović je proglašen krivim jer nije spriječio ili kaznio okrutno postupanje u Muzičkoj školi Zenica u periodu od 8. maja 1993. do 20. augusta ili 20. septembra 1993., kao i zato jer nije spriječio ili kaznio okrutno postupanje u Muzičkoj školi Zenica u periodu od 26. januara 1993. do 8. maja 1993.

AMIR KUBURA

Osuđen za pljačkanje javne i privatne imovine

Visoki oficir ABiH-a, bio načelnik Štaba 7. muslimanske brdske brigade 3. korpusa ABiH-a, vršitelj dužnosti komandanta 7. muslimanske brdske brigade

- Osuđen na dvije godine zatvora

Krivična djela za koja je osuđen (primjeri):

Pljačkanje javne i privatne imovine (kršenja zakona i običaja ratovanja)

- Amir Kubura nije preduzeo nužne i razumne mjere da kazni pljačkanje u selima Šušanj, Ovnak, Brajkovići i Grahovčići u junu 1993. i u Varešu u novembru 1993.

MEHMED ALAGIĆ

Optužen za ubistvo, nasilje protiv života i tijela, okrutno postupanje, bezobzirno razaranje gradova, naselja i sela koje nije opravdano vojnom nuždom, pljačkanje javne i privatne imovine i uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji, hotimično lišavanje života, hotimično nanošenje velikih patnji ili teških ozljeda tijela ili zdravlja, nečovječno postupanje, protivpravno zatvaranje civila i uništavanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom

Visoki oficir ABiH-a, bio je komandant 3. i 7. korpusa ABiH-a

- Umro **7. marta 2003.**
- Postupak zaključen 21. marta 2003.

ENVER HADŽIHASANOVIĆ

Datum rođenja	7. jul 1950. u Zvorniku, Bosna i Hercegovina
Optužnice	Prvobitna optužnica: 13. jul 2001., objelodanjena 2. augusta 2001.; prva izmijenjena optužnica: 11. januar 2002.; druga izmijenjena optužnica: 15. august 2003.; treća izmijenjena optužnica: 26. septembar 2003.
Datum hapšenja	2. august 2001.
Prebačen na MKSJ	4. august 2001.
Prvo stupanje pred Sud	9. august 2001., izjasnio se po svim optužbama da nije kriv
Presuda Pretresnog vijeća	15. mart 2006., osuđen na pet godina zatvora
Presuda Žalbenog vijeća	22. aprila 2008., kazna smanjena na tri i pol godine zatvora
Kazna izdržana	Pušten na slobodu 23. aprila 2008. nakon što je izdržao kaznu

AMIR KUBURA

Datum rođenja	4. mart 1964. u Kaknju, Bosna i Hercegovina
Optužnice	Prvobitna optužnica: 13. jul 2001.; prva izmijenjena optužnica: 11. januar 2002.; druga izmijenjena optužnica: 15. august 2003.; treća izmijenjena optužnica: 26. septembar 2003.
Datum hapšenja	2. august 2001.
Prebačen na MKSJ	4. august 2001.
Prvo stupanje pred Sud	9. august 2001., izjasnio se po svim optužbama da nije kriv
Presuda Pretresnog vijeća	15. mart 2006., osuđen na dvije i pol godine zatvora; prijevremeno puštanje na slobodu odobreno mu je 11. aprila 2006.
Presuda Žalbenog vijeća	22. aprila 2008., kazna smanjena na dvije godine zatvora

STATISTIČKI PODACI

Broj sudskih dana	219
Broj svjedoka optužbe	100
Broj svjedoka odbrane	Hadžihasanović: 62 Kubura: 13
Broj dokaznih predmeta	2949

SUĐENJE	
Početak suđenja	2. decembar 2003.
Završne riječi	Od 12. do 15. jula 2005.
Pretno vijeće II	sudija Jean-Claude Antonetti (predsjedavajući), sudija Vonimbolana Rasoazanany, sudija Albertus Swart
Tužilaštvo	Daryl A. Mundis, Tecla Henry-Benjamin, Stefan Waespi, Matthias Neuner
Advokati odbrane	Za Envera Hadžihasanovića: Edina Rešidović, Stéphane Bourgon Za Amira Kuburu: Fahrudin Ibrišimović, Rodney Dixon
Presuda	15. mart 2006.

ŽALBENI POSTUPAK	
Žalbeno vijeće	sudija Fasto Pocar (presiding), sudija Mohamed Shahabuddeen, sudija Theodor Meron, sudija Mehmet Güney, sudija Liu Daqun
Tužilaštvo	Peter Kremer, Shelagh McCall, Marwan Dalal, Xavier Tracol, Barbara Goy, Katharina Margetts, Matteo Costi
Advokati odbrane	Za Envera Hadžihasanovića: Edina Rešidović, Stéphane Bourgon Za Amira Kuburu: Fahrudin Ibrišimović, Rodney Dixon
Presuda	22. april 2008.

POVEZANI PREDMETI	
<i>po geografskom području</i>	
DELIC (IT-04-83)	

OPTUŽNICA I OPTUŽBE

Prvobitna optužnica je potvrđena 13. jula 2001. U skladu s odlukom Pretresnog vijeća o obliku optužnice od 7. decembra 2001., 11. januara 2002. podnesena je prva izmijenjena optužnica.

Prvobitna i prva izmijenjena optužnica su takođe sadržavale optužbe protiv Mehmeda Alagića. Bilo je navedeno da je Alagić 8. marta 1993. imenovan za komandanta Operativne grupe "Bosanska Krajina" 3. korpusa ABiH-a, da je 1. novembra 1993. imenovan za komandanta 3. korpusa ABiH-a i 26. februara 1994. za komandanata 7. korpusa ABiH-a. Bio je optužen za ubistvo, nasilje protiv života i tijela, okrutno postupanje, bezobzirno razaranje gradova, naselja i sela koje nije opravdano vojnom nuždom, pljačkanje javne i privatne imovine i uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji (kršenja zakona i običaja ratovanja), kao i za hotimično lišavanje života, hotimično nanošenje velikih patnji ili teških ozljeda tijela ili zdravlja, nečovječno postupanje, protivpravno zatvaranje civila i uništavanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom (teška kršenja Ženevskih konvencija). Mehmed Alagić je umro 7. marta 2003., a 21. marta 2003. međunarodni sud je izdao nalog kojim je zaključio postupak protiv njega.

Prema nalogu pretpretresnog sudije od 5. augusta 2003., druga izmijenjena optužnica je podnesena 15. augusta 2003. U skladu s nalogom Pretresnog vijeća od 17. septembra 2003., Tužilaštvo je podnijelo treću izmijenjenu optužnicu 26. septembra 2003. To je bila operativna optužnica u ovom predmetu.

U optužnici je navedeno da je 1993. (i do 18. marta 1994.) Armija Bosne i Hercegovine (ABiH) učestvovala u oružanom sukobu protiv Hrvatskog vijeća obrane (HVO) i Vojske Republike Hrvatske (HV). Konkretno, u aprilu 1993. i početkom ljeta 1993., jedinice 3. korpusa ABiH preduzele su niz teških napada na HVO. Napadi su kulminirali velikim napadom između 7. i 13. juna 1993. na teritoriji, pored ostalih, opština Kakanj, Travnik i Zenica.

Navedeno je da je 3. korpus ABiH napao gradove i sela. Hotimičnom lišavanju života i nanošenju teških povreda bili su izloženi najviše civili bosanski Hrvati, ali i civili bosanski Srbi, uključujući žene, djecu, te starije i nemoćne osobe. Tokom tih napada ili poslije njih, ubijeno je najmanje 200 civila, bosanskih Hrvata i bosanskih Srba, a još ih je mnogo više ranjeno ili povrijeđeno dok su se pokušavali sakriti ili pobjeći. U nekoliko slučajeva, snage ABiH su ubile vojnike HVO-a nakon što su se predali.

U optužnici je navedeno je da su uglavnom bosanski Hrvati, ali i bosanski Srbi bili protivpravno zatvarani ili na drugi način zatočeni, ubijani i premlaćivani, podvrgavani tjelesnom i/ili duševnom zlostavljanju, zastrašivanju i nečovječnom postupanju, uključujući zatvaranje u pretrpane prostore u nehygijskim uslovima.

Navedeno je da su snage ABiH pljačkale i uništavale imovinu bosanskih Hrvata i bosanskih Srba bez ikakvog vojnog opravdanja.

Enver Hadžihasanović i Amir Kubura bili su dužni da obezbijede da vojne jedinice pod njihovim komandom i efektivnom kontrolom poštuju i primjenjuju pravila međunarodnog prava. Imali su po naređenju nadređenog organa obavezu da pokrenu postupak izricanja zakonskih sankcija protiv pojedinaca pod svojom komandom i efektivnom kontrolom koji su prekršili međunarodno ratno pravo.

U optužnici se Hadžihasanović i Amir Kubura terete kako slijedi:

Enver Hadžihasanović je optužen na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3) Statuta) za:

- **Ubistvo, okrutno postupanje, bezobzirno razaranje gradova, naselja i sela koje nije opravdano vojnom nuždom, pljačkanje javne ili privatne imovine, uništavanje ili hotimično nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3)**

Amir Kubura je optužen na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3) Statuta) za:

- **Ubistvo, okrutno postupanje, bezobzirno razaranje gradova, naselja i sela koje nije opravdano vojnom nuždom, pljačkanje javne ili privatne imovine (kršenja zakona i običaja ratovanja, član 3)**

PRETPRETRESNI POSTUPAK (PRIVREMENO PUŠTANJE NA

SLOBODU)

Enver Hadžihasanović je privremeno pušten na slobodu od 19. decembra 2001. do 27. novembra 2003., kao i od 18. do 20. januara 2004. kako bi mogao prisustvovati sahrani svog brata.

Amir Kubura je privremeno pušten na slobodu od 19. decembra 2001. do 27. novembra 2003., kao i od 13. do 15. marta 2004. kako bi mogao prisustvovati sahrani svoje majke.

SUĐENJE

Suđenje Enveru Hadžihasanoviću i Amiru Kuburi je počelo 2. decembra 2003. i završilo 15. jula 2005. Tužilaštvo je pozvalo 100 svjedoka, a odbrana ukupno 75, 62 za Envera Hadžihasanovića i 13 za Amira Kuburu.

POSTUPAK NA OSNOVU PRAVILA 98bis

Po završetku izvođenja dokaza optužbe, pretresno vijeće može odlučiti da li postoji osnova za osudu. Ako vijeće smatra da optužba nije izvela dovoljne dokaze za određenu optužbu ili optužbe, vijeće te optužbe može odbaciti i donijeti oslobađajuću presudu po tim optužbama prije početka izvođenja dokaza odbrane.

Odlukom od 27. septembra 2004., u skladu s pravilom 98bis, Pretresno vijeće je oslobodilo Envera Hadžihasanovića krivice po dijelu optužnice koji se odnosio na okrutno postupanje u Dusini, selu pokraj Zenice, 26. januara 1993. Takođe je oslobodilo Envera Hadžihasanovića i Amira Kuburu krivice po dijelovima optužnice koji se odnose na sljedeće:

- Okrutno postupanje u Miletićima, selu u opštini Travnik, 24. aprila 1993. i u Malinama, takođe u opštini Travnik, 8. juna 1993.,
- Ubistvo Jozе Maračićа u zeničkoj Muzičkoj školi 18. juna 1993. i jednog hrvatskog zatočenika u bivšoj kasarni JNA u Travniku u maju 1993., i
- bezobzirno razaranje gradova i sela koje nije opravdano vojnom potrebom u aprilu 1993.

Pretresno vijeće je takođe uzelo na znanje da je Tužilaštvo povuklo dio optužnice koji se odnosio na:

- bezobzirno razaranje gradova i sela koje nije opravdano vojnom potrebom u Dusini u januaru 1993; i
- pljačkanje u Dusini u januaru 1993.

PRESUDA PRETRESNOG VIJEĆA

Pretresno vijeće je osudilo Envera Hadžihasanovića i Amira Kuburu zbog toga što nisu preduzeli nužne i razumne mjere da spriječe ili kazne nekoliko krivičnih djela koja su snage pod njihovom komandom počinile u srednjoj Bosni i Hercegovina 1993. i početkom 1994. Pretresno vijeće je oslobodilo optužene krivice za više drugih krivičnih djela i izreklo je Enveru Hadžihasanoviću kaznu od pet godina zatvora, a Amiru Kuburi kaznu od dvije i pol godine zatvora.

U prvoj presudi Međunarodnog suda koja se bavila prisustvom stranih muslimanskih boraca ili mudžahedina u srednjoj Bosni i Hercegovini, Pretresno vijeće je zaključilo da su dokazi pokazali da su strani mudžahedini počeli su stizati u srednju Bosnu u drugoj polovici 1992. godine s ciljem da pomognu svojoj "muslimanskoj braći" u borbi protiv srpskog agresora. Dolazili su prvenstveno iz sjeverne Afrike, te s Bliskog i Srednjeg istoka. Strani mudžahedini znatno su se razlikovali od domaćeg stanovništva, i to ne samo po svom fizičkom izgledu i jeziku, nego i po svojim metodama u borbi. Na početku, strani mudžahedini su lokalnom muslimanskom stanovništvu dostavljali živežne namirnice i druge osnovne životne potrepeštine. Kada je izbio sukob između ABiH i HVO-a, oni su se na strani ABiH uključili u borbene akcije protiv HVO-a.

Prvi logor za obuku mudžahedina nalazio se u Poljanicama, uz selo Mehurići koje se nalazi u dolini Bile u opštini Travnik. Grupa mudžahedina koja se tamo organizovala sastojala se kako od mudžahedina iz arapskih zemalja, tako i od lokalnih ljudi. Među lokalnim bosanskim stanovništvom bilo je i bivših pripadnika muslimanskih snaga iz Travnika i vojnika koji su de jure pripadali jedinicama 3. korpusa, konkretno 7. i 306. brigadi.

Mudžahedini iz logora za obuku u Poljanicama takođe su se organizovali u gradovima Zenici i Travniku, a u drugoj polovici 1993. godine i u mjestu Orašac koje se takođe nalazi u dolini Bile.

Dana 13. augusta 1993. osnovan je nezavisni odred mudžahedina, zvani "El Mudžahid".

Pretno vijeće je zaključilo da tokom mjeseci koji su prethodili osnivanju odreda "El Mudžahid" strani mudžahedini, organizovani u logoru u Poljanicama, nisu zvanično pripadali ni 3. korpusu niti 7. brigadi ABiH. Međutim, što se tiče lokalnih mudžahedina, Vijeće je zaključilo da su neki od njih de jure pripadali jedinicama 3. korpusa. Isto se odnosi na pripadnike 7. i 306. brigade, na primjer Ramu Durmiša, koji su napustili svoje jedinice kako bi se pridružili mudžahedinima u logoru u Poljanicama.

Kad se radi o stvarnom odnosu između mudžahedina i 3. korpusa, Vijeće je konstatovalo da postoje važne indicije koje upućuju na subordinaciju mudžahedina optuženima prije 13. augusta 1993. Iz iskaza koje je saslušalo Vijeće i, prije svega, iz dokumenata uvrštenih u spis slijedilo je da je ABiH održavala tijesne veze sa stranim mudžahedinima, i to od njihovog dolaska u srednju Bosnu tokom 1992. godine. Primjer za to su zajednički vođene borbe. U Karauli i Visokom 1992., na planini Zmajevac sredinom aprila 1993. ili u dolini Bile u junu 1993. mudžahedini su se borili na strani ABiH protiv srpskih i hrvatskih snaga u Bosni.

Međutim, Vijeće nije moglo utvrditi da su Enver Hadžihasanović ili Amir Kubura mudžahedinima davali naređenja i da su ta naređenja izvršavana. Osim toga, među nekih 3000 dokumenata koje je Vijeće analiziralo nema nijednog borbenog izvještaja upućenog od strane mudžahedina optuženima, kao nijednog dokumenta iz kojeg bi slijedilo da su mudžahedini bili odgovorni optuženima. S druge strane, u svojim borbenim izvještajima komandanti jedinica 3. korpusa često su se bunili na nedisciplinovano ponašanje mudžahedina u zajedničkim borbenim akcijama. Pretno vijeće je takođe primijetilo da se prije 13. augusta 1993. u ratnim dnevnicima 3. korpusa mudžahedini jedva i pominju.

Što se, konkretno, tiče odnosa između mudžahedina i brigada 3. korpusa, dokazi ne upućuju na postojanje tijesnih veza između mudžahedina i 306. brigade. Osim toga, detaljnom analizom eventualnih veza između mudžahedina i 7. brigade nije se moglo utvrditi van razumne sumnje da su mudžahedini bili pod efektivnom kontrolom komande 7. brigade. Prvenstveno zbog tih razloga Pretno vijeće nije moglo van razumne sumnje zaključiti da su mudžahedini bili pod efektivnom kontrolom optuženih prije osnivanja odreda "El Mudžahid" 13. augusta 1993.

Pretno vijeće je konstatovalo da se ne može poreći da su mudžahedini uvijek imali poseban status u usporedbi s drugim jedinicama 3. korpusa, čak i nakon što je osnovan odred El Mudžahid. Međutim, ostaje činjenica da je Enver Hadžihasanović imao efektivnu kontrolu nad tim odredom.

Što se tiče konkretnih krivičnih djela za koja se optuženi terete, Pretno vijeće je zaključilo sljedeće:

Pretno vijeće je konstatovalo da su Zvonko Rajić, kao i petorica drugih pripadnika HVO-a (Niko Kegelj, Stipo Kegelj, Vinko Kegelj, Pero Ljubičić i Augustin Radoš) i jedan srpski civil (Vojislav Stanišić), koji nisu aktivno sudjelovali u borbama, pogubljeni 26. januara 1993. u Dusini od strane pripadnika 7. brigade. Vijeće je takođe konstatovalo da se Enver Hadžihasanović, budući da je slučaj prosljedio nadležnim pravosudnim organima, ne može smatrati krivično odgovornim zbog toga što nije preduzeo nužne mjere da kazni za krivična djela počinjena 26. januara 1993. u Dusini.

Pretno vijeće je konstatovalo da su Franjo Pavlović, Tihomir Pavlović, Vlado Pavlović i Anto Petrović ubijeni u Miletićima od strane stranih i lokalnih mudžahedina iz logora u Poljanicama. Budući da ti mudžahedini nisu bili pod efektivnom kontrolom optuženih u aprilu 1993., optuženi se ne mogu smatrati krivično odgovornima za ubistvo te četvorice Hrvata.

Pretno vijeće je takođe konstatovalo da su 8. juna 1993. dvadeset i trojica Hrvata i jedna mlada žena

pogubljeni kod Bikoša nakon što su bili zarobljeni. Što se tiče počinitelja masakra, Pretresno vijeće je konstatovalo da su to bili strani i lokalni mudžahedini iz logora u Poljanicama koji 8. juna 1993. nisu bili pod efektivnom kontrolom 3. korpusa i 7. brigade. Osim toga, Vijeće se nije uvjerilo da su pripadnici 306. brigade ili 7. brigade učestvovali u masakru. Stoga je Pretresno vijeće konstatovalo da se optužene ne može smatrati krivično odgovornima za ubistva počinjena u Malinama.

Iz dokaza izvedenih pred Vijećem slijedilo je da su pripadnici 7. brigade držali u zatočeništvu u Muzičkoj školi muškarce civile bosanske Hrvate i Srbe, kao i pripadnike HVO-a, i to u tri zasebna navrata: prvi put nakon borbi u Dusini krajem januara 1993.; drugi put nakon borbi na području Zenice, Viteza i Busovače u drugoj polovici aprila 1993.; treći put nakon izbijanja sukoba u Kaknju u junu 1993.

Vijeće je zaključilo da su zarobljenici u Muzičkoj školi, koji nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima, bili žrtve okrutnog postupanja koje su pripadnici 7. brigade vršili od 26. januara 1993. do 20. augusta 1993. i 20. septembra 1993., i to u vidu fizičkog i duševnog zlostavljanja, te od mjeseca aprila do juna 1993., u vidu uslova zatočenja. Vijeće je užeto na znanje da je tokom tog perioda više od stotinu zatočenika bilo zatvoreno u Muzičkoj školi.

Vijeće se van svake razumne sumnje uvjerilo da je od 8. maja 1993. Nadalje, Enver Hadžihasanović imao na raspolaganju alarmantne informacije o tome da njegovi potčinjeni u Muzičkoj školi u Zenici nad zatočenicima vrše fizičko i duševno nasilje koje predstavlja okrutno postupanje. S druge strane, Vijeće je konstatovalo da optuženi nije imao saznanja o lošim uslovima koji su vladali u Muzičkoj školi. Utvrđeno je da optuženi Hadžihasanović nije ispunio obavezu koju je imao kao hijerarhijski nadređeno lice da preduzme odgovarajuće nužne i razumne mjere kako bi spriječio ili kaznio ovakva krivična djela. Enver Hadžihasanović nije uložio stvarne napore da pokrene odgovarajuću istragu na osnovu optužbi u vezi s okrutnim postupanjem iako bi mu takva istraga bila omogućila da otkrije identitet odgovornih za ta zlostavljanja. Osim toga, on nije ispunio svoju obavezu da preduzme sve odgovarajuće mjere kako bi okončao zlostavljanja koja su njegovi potčinjeni vršili nad zatočenicima. Takođe nije ispunio svoju obavezu da kazni vojnike koji bi, da je pokrenuo istragu, eventualno bili identifikovani kao odgovorni za zlostavljanja ili da preduzme mjere kako bi oni bili kažnjeni. I konačno, time što nije kaznio počiniocima izvršenih krivičnih djela, Enver Hadžihasanović nije ispunio svoju dužnost da spriječi daljnja vršenja krivičnih djela okrutnog postupanja nad zarobljenicima zatočenim u Muzičkoj školi.

Pretresno vijeće je takođe konstatovalo da tužilac nije dokazao van razumne sumnje da je optuženi Amir Kubura raspolagao saznanjima o krivičnim djelima koja su njegovi potčinjeni vršili u Muzičkoj školi u Zenici budući da nije imao nikakve informacije o tamošnjim događajima.

Pretresno vijeće je konstatovalo da su civili, bosanski Hrvati i bosanski Srbi, kao i pripadnici HVO-a, bili zatočeni u podrumu bivše kasarne JNA u Travniku od maja do oktobra 1993. godine. Pretresno vijeće je zaključilo da je van razumne sumnje utvrđeno da su u tom periodu zatočeni, koji nisu aktivno učestvovali u neprijateljstvima, bili žrtve okrutnog postupanja kojem su ih izlagali pripadnici vojne policije 17. brigade. Iz iskaza svjedoka vidjelo se da su stražari kasarne, ponekad i u više navrata i tokom više sati, tukli zatočeničke udarajući ih pesnicama, raznim predmetima i nogama. Pretresno vijeće je zaključilo da radnje počinjene nad zatočenicima u bivšoj kasarni JNA predstavljaju djela okrutnog postupanja.

Međutim, na temelju usvojenih dokaza, Pretresno vijeće je konstatovalo da tužilac nije van razumne sumnje dokazao da je optuženi Enver Hadžihasanović znao za okrutno postupanje njegovih potčinjenih u kasarni bivše JNA u Travniku, budući da nije bio obaviješten o pomenutim činjenicama.

Pretresno vijeće je konstatovalo da je nekih 250 civila, bosanskih Hrvata i otprilike 20 do 30 vojnika iz redova HVO-a, 306. brigada zatočila u osnovnoj školi u Mehurićima i u kovačnici u Mehurićima, i to u dva navrata: dana 6. juna 1993. godine, nakon sporadičnih okršaja u Velikoj Bukovici i u Ričicama, te 8. juna 1993. godine, nakon što je ponovo izbio sukob između HVO-a i ABiH u Malinama. U osnovnoj školi u Mehurićima stražu je držao i školom upravljao 1. bataljon 306. brigade.

Tužilac nije dokazao van svake razumne sumnje da su hrvatski civili zatvoreni u osnovnoj školi u Mehurićima bili žrtve teških fizičkih zlostavljanja i uslova zatočenja koji predstavljaju okrutno postupanje. Za razliku od njih, osobe zatočene u kovačnici u Mehurićima, većinom pripadnici HVO-a, jesu bile žrtve premlaćivanja od strane pripadnika 1. bataljona 306. brigade. Nema nikakve sumnje, po mišljenju Pretresnog vijeća, da postupci kojima su bili izloženi zatočeni u kovačnici, osobe koje nisu direktno učestvovali u neprijateljstvima, predstavljaju djelo okrutnog postupanja.

Međutim, Pretresno vijeće je konstatovalo da nije dokazano van razumne sumnje da je Enver

Hadžihasanović znao za okrutno postupanje njegovih potčinjenih u kovačnici u Mehurićima budući da nije bio obaviješten o pomenutim činjenicama.

Pretno vijeće je konstatovalo da je 18. maja 1993. godine, u trenutku kada su HVO i ABiH upravo potpisali sporazum o prekidu vatre, došlo do novih incidenata između ovih dviju oružanih snaga u Kaknju. Nakon zasjede HVO-a u kojoj je zarobljeno više vojnih policajaca 7. brigade, pripadnici vojne policije 7. brigade i lokalni vojnici 3. bataljona 7. brigade zarobili su 16 civila, bosanskih Hrvata i bosanskih Srba. Tih 16 Hrvata i Srba zatočeno je u Motelu Sretno u kojem je bio stacioniran 3. bataljon 7. brigade.

Pretno vijeće je zaključilo da je van razumne sumnje utvrđeno da je tih 16 osoba koje su 18. maja 1993. godine odvedene u Motel Sretno, a koje nisu aktivno učestvovala u neprijateljstvima, bilo izloženo višestrukom premlaćivanju do narednog dana, 19. maja 1993. ujutro, kada su puštene na slobodu. U prvoj fazi saslušavanja, podvrgnuti su udarcima nogu s čizmama, kundacima i pesnicama. U drugoj fazi, zatočenici su bili primorani da udaraju jedni druge, a u trećoj fazi morali su proći kroz špalir vojnika koji su ih udarali kundacima. Iz dokaza se vidjelo da su uslijed ovih brutalnih postupaka nekim žrtavama bila slomljena rebra, pomjereni bubrezi ili oštećen kičmeni stub. Pretno vijeće se uvjerilo da su među počiniocima ovih zlostavljanja bili vojnici 3. bataljona 7. brigade.

Dokazano je van razumne sumnje da je jedan bosanski Srbin isto tako bio izložen teškom fizičkom zlostavljanju od 18. do 21. juna 1993., ali nije utvrđeno da su ga izvršili pripadnici 3. bataljona 7. brigade.

Pretno vijeće je konstatovalo da je Enver Hadžihasanović znao za zlostavljanja koja su njegovi potčinjeni počinili u Motelu Sretno dana 18. i 19. maja 1993. godine. Međutim, Pretno vijeće je smatralo da tužilac nije dokazao da Hadžihasanović nije preduzeo mjere u vezi s tim krivičnim djelima.

Što se Amira Kubure tiče, Pretno vijeće se nije uvjerilo van razumne sumnje da je on znao za krivična djela koja su njegovi potčinjeni izvršili u Motelu Sretno, budući da nije bio obaviješten o pomenutim činjenicama.

U julu 1993. godine, izbio je sukob između HVO-a i ABiH u Bugojnu. Dana 24. jula 1993., stotinjak vojnika iz redova HVO-a i otprilike 150 civila zarobljeno je od strane vojnika 307. brigade u gradu Bugojnu. Većina njih prebačena je u nekoliko zatočeničkih objekata koji su pobrojani u optužnici, odnosno u Salon namještaja Slavonija, u samostan u Bugojnu, u Gimnaziju, u Osnovnu školu Vojin Paleksić, na stadion fudbalskog kluba Iskra i u BH Banku. Pretno vijeće je užeto na znaje da su među zatvorenim civilima bile i porodice i maloljetna lica.

Pretno vijeće je smatralo da je, osim u slučaju zatočeničkog objekta poznatog kao BH Banka, van razumne sumnje utvrđeno da su zatočenici zatvoreni u svakom od ovih zatočeničkih objekata, osobe koje nisu direktno učestvovala u neprijateljstvima, bili žrtve okrutnog postupanja. Uslovi zatočenja su bili loši i neadekvatni. Kako u kojem centru, hrane ili je bilo malo ili je uopšte nije bilo ili je bila neadekvatna, pristup sanitarijama je bio ograničen bez valjanog razloga, ili ga uopšte nije bilo, uslovi smještaja su bili ili loši ili nikakvi, a zatočeničke prostorije su bile bez osvjetljenja ili previše male u odnosu na broj u njima zatočenih osoba. Nadalje, iz predočenih dokaza je vidjelo da su zatvorenici u više navrata tokom zatočenja bili podvrgnuti fizičkom nasilju. Krajem jula ili početkom augusta 1993. godine, više zatočenika, među kojima je bio i Mario Zrno, ratni zarobljenik, izvedeno je iz samostana u Bugojnu i izloženo teškom fizičkom zlostavljanju. Mario Zrno nije preživio ovo premlaćivanje. U noći 5. augusta 1993. godine, pet ili šest zatočenika, među kojima je bio i Mladen Havranek, ratni zarobljenik, žestoko su premlaćeni na spratu Salona namještaja Slavonija. Nakon više premlaćivanja. Mladen Havranek nije moglo hodati i odvučen je niz stepenice u ćeliju u podrumu. Mladen Havranek je te iste noći umro, podlegavši povredama. Pretno vijeće je konstatovalo da su krivična djela ubistva Maria Zrna i Mladena Havraneka utvrđena van razumne sumnje.

Pretno vijeće je zaključilo da je utvrđeno da je okrutno postupanje kojem su bili podvrgnuti zatočenici u već pomenutim zatočeničkim objektima bilo djelo pripadnika 307. brigade. Međutim, Pretno vijeće je zaključilo da nije utvrđeno da su oni koji su zlostavljali zatočenike izvedene iz samostana u Bugojnu i oni koji su izvršili ubistvo Marija Zrna pripadali 307. brigadi, niti da su stražari iz 307. brigade, koji su se nalazili na licu mjesta, mogli spriječiti izvršenje ovih krivičnih djela.

Pretno vijeće je uzelo na znanje da je 3. korpus *de facto* bio instanca nadležna da odlučuje o zarobljavanju, pritvaranju i premještaju zarobljenika u zatočeničke centre uspostavljene u Bugojnu. Iako je postojala koordinacija između civilnih i vojnih vlasti u svrhu regulisanja izvjesnih aspekata njihovog rada, mišljenje Pretnog vijeća je bilo da je odgovornost za zarobljenike bila u potpunosti na 3. korpusu.

Predočeni dokazi omogućili su da se van razumne sumnje ustanovi da je već od 18. augusta 1993. godine Enver Hadžihasanović znao na osnovu jednog izvještaja u vezi sa krivičnim djelima okrutnog postupanja da je pet ili šest ratnih zarobljenika bilo zlostavljano, a da je jedan od njih, Mladen Havranek, ubijen u Salonu namještaja Slavonija. Saznanja kojima je počevši od tog datuma raspolagao nisu mu, međutim, dozvoljavala da zaključi da su njegovi potčinjeni počinili i druga djela zlostavljanja prije 18. augusta 1993. godine niti da su uslovi zatočenja bili loši.

Pretno vijeće je zaključilo da je utvrđeno da je optuženi, uprkos tome što je znao da je šest ratnih zarobljenika bilo zlostavljano u Salonu namještaja Slavonija, a jedan od njih i ubijen, preduzeo tek disciplinske mjere kako bi kaznio počiniocima ovih krivičnih djela. Pretresno vijeće je smatralo da time što nije preduzeo odgovarajuće mjere, koje su se nametale u ovom konkretnom slučaju, optuženi nije ispunio svoju obavezu da preduzme mjere u cilju sprečavanja zlostavljanja počinjenih nakon 18. augusta 1993.

Odred "El Mudžahid" inkorporisan je u ABiH u augustu 1993. godine. Ta jedinica raspolagala je logorom u Orašcu. Nakon što je u jednoj zasjedi HVO-a poginulo više mudžahedina, a jedan od njih ranjen i zarobljen, pripadnici odreda "El Mudžahid", u centru Travnik, dana 15. oktobra 1993. godine, oteli su pet hrvatskih civila i odveli ih u logor u Orašcu. Posljednji zarobljenici iz tog prvog talasa otmica pušteni su na slobodu 20. oktobra 1993. godine. Dana 19. oktobra 1993. godine, pripadnici ovog odreda oteli su još pet civila, pripadnika hrvatske i srpske zajednice u Travniku. Nekoliko dana kasnije, oslobodili su jednog zarobljenika, potom još dvojicu 6. novembra 1993., a posljednjeg zarobljenika, koji je u predmetno vreme bio maloljetan, oslobodili su otprilike 7. decembra 1993. godine.

Pretresno vijeće je smatralo da nije utvrđeno van razumne sumnje da su osobe zarobljene u prvom talasu otmica bile izložene okrutnom postupanju. Međutim, utvrđeno je da su osobe zarobljene u drugom talasu otmica, a koje nisu direktno učestvovala u neprijateljstvima, bile žrtve teških fizičkih i duševnih zlostavljanja kojima su ih podvrgli pripadnici odreda "El Mudžahid". Pored toga, Pretresno vijeće je smatralo da je van razumne sumnje utvrđeno da je 21. oktobra 1993. godine, Dragan Popović, koji nije aktivno učestvovao u neprijateljstvima, pogubljen od strane pripadnika odreda "El Mudžahid". Pretresno vijeće je konstatovalo da je njegovo ubistvo bilo posebno gnusno. Dragana Popovića i još tri zarobljenika odveli su na jednu livadu na kojoj je bila iskopana jama. Pedesetak, možda čak i stotinjak vojnika iz odreda "El Mudžahid" stajalo je oko jame i vikalo. Dragana Popovića su gurnuli do ruba jame, gdje je pao na bok pošto ga je neko sapleo. Potom je jedan vojnik pokušao da mu odrubi glavu sjekirom, a pošto mu to nije polazilo za rukom, morao ga je dokrajčiti jedan drugi vojnik. Nakon toga, ostale zarobljenike natjerali su da ljube glavu pokojnika dok su vojnici ritualno vikali u znak slavlja.

Pretresno vijeće je smatralo da je van razumne sumnje utvrđeno da je od 20. oktobra 1993. godine, Enver Hadžihasanović znao da su njegovi potčinjeni dan ranije oteli pet hrvatskih i srpskih civila. Isto tako, imao je razloga da zna da se ovi pripremaju da počine krivična djela zlostavljanja i ubistava otetih civila ili da su to učinili. Znao je za pokolje hrvatskih civila koje su počinili mudžahedini u Malinama i Miletićima, te za otmicu Živka Totića. Takođe je znao da mudžahedini nisu prošli nikakvu obuku iz domena najosnovnijih pravila međunarodnog humanitarnog prava. Dokazi su takođe pokazali da je 20. oktobra 1993. godine bio obaviješten o mjerama koje je do tada preduzimao Mehmed Alagić, komandant Operativne grupe Bosanska Krajina, u cilju razrješenja tekuće krize. On je znao da je Mehmed Alagić mudžahedinima zaprijetio da će, ne budu li oslobodili otete civile, protiv njih primijeniti silu, te da se tim prijetnjama ništa nije postiglo.

Uprkos tome što je postojao stvarni rizik da će njegovi potčinjeni ponovo počiniti svoja ranija zlodjela, Enver Hadžihasanović opredijelio se za pasivan pristup, odnosno da sa svojim potčinjenima pregovara kako bi se oslobodili oteti civili. Utvrđeno je da 3. korpus ABiH nikada nije imao namjeru da upotrijebi vojna sredstva protiv odreda "El Mudžahid". Pretresno vijeće je smatralo da su okolnosti bile takve da je 3. korpus, od 20. oktobra 1993. godine, morao primijeniti silu kao jedinu nužnu i razumnu mjeru za sprečavanje krivičnih djela počinjenih u Orašcu. Pretresno vijeće je zaključilo da je Enver Hadžihasanović imao materijalne mogućnosti da interveniše upotrebom sile nad svojim potčinjenima, te da je na raspolaganju imao vrijeme potrebno da sprovede konkretne i precizne mjere za oslobađanje otetih civila.

Osim toga, Pretresno vijeće je smatralo da je optuženi Hadžihasanović, od samog trenutka kada se odred "El Mudžahid" priključio njegovim redovima, raspolagao saznanjima na osnovu kojih je mogao zaključiti da postoji stvaran i razumno predvidljiv rizik da pripadnici odreda "El Mudžahid" počine krivična djela. Znao je za njihovo nasilno i opasno ponašanje. Nije se postarao da pripadnike tog odreda uputi u najosnovnija pravila pridržavanja međunarodnog humanitarnog prava. Uprkos alarmantnim informacijama, odlučio se da od odreda izvuče vojnu prednost, iako ništa nije obavezivalo 3. korpus da u borbama koristi mudžahedine. Bilo je jasno, po mišljenju ovog Pretresnog vijeća, da se time Enver Hadžihasanović doveo u situaciju u kojoj se izložio riziku da ne bude u mogućnosti da preduzme odgovarajuće mjere koje su se kasnije nametale. Međutim, on nije proglašen krivim zato što nije kaznio počiniocima tih krivičnih djela

budući da je za njih saznao tek 6. novembra 1993., u vrijeme kada je već napustio svoj položaj.

Prema optužnici, u junu 1993. godine, snage 3. korpusa su počinile protivpravno i bezobzirno, neopravdano vojnom nuždom, razaranje stambenih i drugih objekata i lične imovine bosanskih Hrvata i Srba u Gučkoj Gori, Malinama, Šušnju, Ovnaku, Brajkovićima, Grahovčićima i Čuklama.

Mada je Pretresno vijeće smatralo da je utvrđeno da su neke stambene zgrade i drugi objekti bosanskih Hrvata bili uništeni ili oštećeni tokom borbenih dejstava u Gučkoj Gori, Malinama, Šušnju, Ovnaku, Brajkovićima i Grahovčićima 8. juna 1993. godine, tužilac ipak nije van razumne sumnje dokazao da su ta razaranja bila velikih razmjera i da nisu bila opravdana vojnom nuždom.

Međunarodni posmatrači koji su se nalazili na licu mjesta u toku borbi, primijetili su svega nekoliko razorenih kuća ili kuća u plamenu. Ocijenili su da oštećenja nisu bila hotimična, već prouzrokovana eksplozijom granata. Stoga je Pretresno vijeće smatralo, imajući u vidu cjelokupne dokaze, da s jedne strane nije utvrđeno da su počinjena razaranja bila velikih razmjera, niti, s druge strane, da počinjena razaranja nisu bila opravdana vojnom nuždom. Osim toga, Pretresno vijeće je primijetilo da se na osnovu usvojenih dokaza o razaranjima do kojih je došlo nakon borbenih dejstava, ne može utvrditi identitet onih koji su ta razaranja počinili, niti datumi i okolnosti u kojima su ta dobra razorena. Stoga je Pretresno vijeće konstatovalo da se Enveri Hadžihasanović i Amir Kubura ne mogu smatrati odgovornim za ovo uništavanje imovine.

Na osnovu dokaza, kada su 4. novembra 1993. godine, 2. i 3. bataljon 7. brigade ušli u Vareš, stanovništvo je već bilo napustilo grad. Snage HVO-a takođe su bile otišle. Po riječima međunarodnih posmatrača koji su bili u Varešu 4. novembra 1993. godine, u gradu je vladao haos: vojnici 7. brigade pucali su u vazduh, u početku kako bi razotkrili eventualne zasjede, a potom u znak slavlja. Razbijali su prozore, provaljivali vrata, između ostalog kako bi došli do stvari koje su se nalazile u kućama i radnjama hrvatskih stanovnika Vareša; izlozi gotovo svih prodavnica u Varešu bili su razbijeni. Stoga je Pretresno vijeće smatralo da su počinjena djelimična ili potpuna razaranja zgrada i kuća bila velikih razmjera. Osim toga, ta razaranja nisu ni na koji način bila opravdana vojnom nuždom, a vojnici 7. brigade počinili su ih hotimično, između ostalog i radi pljačke. Međutim, Pretresno vijeće je smatralo da tužilac nije van razumne sumnje dokazao da je Amir Kubura znao za razaranja koja su njegovi potčinjeni počinili 4. novembra 1993. godine u Varešu budući da o tim razaranjima nije bio obaviješten.

Pretresno vijeće je konstatovalo da su Miletići opljačkani u aprilu 1993. Pretresno vijeće je, međutim, uzelo na znanje da ni jedinice 7. brigade, niti jedinice 306. brigade nisu bile prisutne u Miletićima tokom napada, te da one nisu učestvovala u pljačkanju.

Pretresno vijeće je konstatovalo da su nakon borbi vođenih u junu 1993. godine, pljačkanje u Gučkoj Gori i Malinama počinili pripadnici 306. brigade, u Čuklama pripadnici 7. brigade, a u Šušnju, Ovnaku, Brajkovićima i Grahovčićima pripadnici 314. brigade i 7. brigade. Kuće Hrvata i Srba iz tog kraja bile su pretresene, a vojnici ABiH trpali su u kamione stvari koje su bile u tim kućama. Po povratku, stanovništvo je zateklo svoje domove demolirane. Stanovnicima gradova i sela pobrojanih u optužnici opljačkana je imovina poput kućanskih aparata, namještaja, odjeće, automobila, hrane, stoke i građevinskog materijala. Pretresno vijeće je smatralo da su ove pljačke bile rasprostranjene i da su se ponavljale. Osim toga, Pretresno vijeće je smatralo da su ova dobra prisvojena hotimično i protivpravno.

Mišljenje Pretresnog vijeća bilo je da je Enver Hadžihasanović znao za pljačke koje su počinili njegovi potčinjeni u junu 1993. godine u Gučkoj Gori, Malinama, Čuklama, Šušnju, Ovnaku, Brajkovićima i Grahovčićima. Međutim, Pretresno vijeće je smatralo da tužilac nije dokazao da optuženi nije preduzeo mjere u cilju sprječavanja pljački i kažnjavanja počinilaca tih pljački. Osim toga, Pretresno vijeće je smatralo da optuženi nije ostao ravnodušan u odnosu na problem s kojim je bio suočen u junu 1993. godine, te da se pokazao odlučnim da efikasno razriješi taj problem raspoloživim sredstvima.

Pretresno vijeće je smatralo da se Amir Kubura ne može smatrati odgovornim za pljačkanje počinjeno u Malinama, budući da tužilac nije van razumne sumnje dokazao da se 7. brigada nalazila u Malinama. Međutim, što se tiče pljački počinjenih u Šušnju, Ovnaku, Brajkovićima i Grahovčićima, mišljenje Pretresnog vijeća je bilo da je optuženi Kubura znao za pljačke koje su počinili pripadnici vojne policije 7. brigade u junu 1993. godine, te da je dao saglasnost da opljačkanu imovinu pripadnici 7. brigade međusobno podijele. Optuženi Kubura nije preduzeo mjere da kazni počinioce tih krivičnih djela.

Pretresno vijeće je konstatovalo da su vojnici 7. brigade 4. novembra 1993. godine u Varešu počinili pljačke. Stambenih i drugih objekata i lične imovine bosanskih Hrvata i bosanskih Srba. Svi međunarodni posmatrači su izvijestili o nasumičnom pljačkanju. Vojnici 7. brigade pljačkali su sve što su mogli naći: automobile, živežne namirnice, kućanske aparate i namještaj. Stoga, Pretresno vijeće nije nimalo

sumnjalo u to da su ove pljačke bile rasprostranjene i da su se ponavljale. Osim toga, Pretresno vijeće je smatralo da su ova dobra prisvojena protivpravno i hotimično. Iz dokaza se vidjelo da je prisvajanje živežnih namirnica predstavljalo pitanje logistike za 7. brigadu, te da je komanda 7. brigade ta dobra organizovano prikupljala. Pretresno vijeće se uvjerilo, van razumne sumnje, da je od 4. novembra 1993. godine Amir Kubura imao saznanja o tome da njegovi potčinjeni pljačkaju u Varešu. Utvrđeno je da, time što nije kaznio one koji su pljačkali u junu 1993. godine, a za to je znao, optuženi nije spriječio pljačke počinjene u Varešu u novembru 1993. godine. Osim toga, optuženi nije preduzeo mjere protiv počinitelaca ovih krivičnih djela, već je čak organizovao podjelu opljačkanih dobara.

Pretresno vijeće je zaključilo da su samostan u Gučoj Gori i Crkva sv. Ivana Krstitelja u Travniku oštećeni u junu 1993. godine. Pripadnici vojne policije 306. brigade i međunarodni posmatrači konstatovali su da su u samostanu u Gučoj Gori, svetom i povijesnom mjestu za hrvatsko katoličko stanovništvo, bile uništene stele i orgulje, a freske i zidovi djelimično prekriveni natpisima na arapskom jeziku. U crkvi u Travniku konstatovana su slična razaranja i oštećenja: slike, orgulje i stakla razbijeni su ili ispreturani, a kipovi svetaca obezglavljeni. Pretresno vijeće nije nimalo sumnjalo u to da nanošenje ovakvih oštećenja predstavlja skrnavljenje. Međutim, na osnovu usvojenih dokaza, počinili su ga mudžahedini. Pretresno vijeće je konstatovalo da tužilac nije uspio da dokaže da su mudžahedini u to vrijeme bili potčinjeni 3. korpusu.

Dana 15. marta 2006., Pretresno vijeće je osudilo optužene kako slijedi:

Enver Hadžihasanović je proglašen krivim na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3) Statuta Međunarodnog suda) za:

- **Ubistvo i okrutno postupanje** (kršenja zakona I običaja ratovanja, član 3)

Kazna: pet godina zatvora.

Amir Kubura je proglašen krivim na osnovu krivične odgovornosti nadređenog (član 7(3) Statuta Međunarodnog suda) za:

- **Pljačkanje javne i privatne imovine** (kršenja zakona I običaja ratovanja, član 3)

Kazna: dvije i pol godine zatvora.

U kaznu mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od datuma prebacivanja - 4. augusta 2001. Dana 11. aprila 2006., Amiru Kuburi je odobreno prijevremeno puštanje na slobodu.

PRESUDA ŽALBANOG VIJEĆA

Amir Kubura je podnio najavu žalbe 13. aprila 2006. Enver Hadžihasanović je podnio najavu žalbe 18. aprila 2006. Tužilaštvo je podnijelo najavu žalbe 18. aprila 2006.

Dana 3. jula 2006., Tužilaštvo je podnijelo žalbeni podnesak. Enver Hadžihasanović i Amir Kubura dobili su dopuštenje Žalbenog vijeća da podnesu svoje žalbene podneske nakon što bude završen prijevod presude.

Amir Kubura je podnio žalbeni podnesak 22. januara 2007., a Enver Hadžihasanović je podnio žalbeni podnesak 5. februara 2007.

Dana 20. juna 2007., Enveru Hadžihasanoviću odobreno je privremeno puštanje na slobodu tokom trajanja žalbenog postupka.

Dana 14. novembra 2007., Žalbeno vijeće je naložilo da pretres o žalbi bude održan 4. i 5. decembra 2007., te je naložilo Enveru Hadžihasanoviću da prisustvuje pretresu.

Dana 15. aprila 2008., Žalbeno vijeće je okončalo privremeno puštanje Envera Hadžihasanovića na slobodu i naložilo mu da se vrati u Pritvorsku jedinicu UN-a radi izricanja presude u žalbenom postupku.

Izricanje presude Žalbenog vijeća održano je 22. aprila 2008.

Kao prvo, što se tiče žaliočevog prvog, drugog i dijela trećeg i šestog žalbenog osnova, Žalbeno vijeće je zaključilo da Hadžihasanović nije uspio pokazati da je Pretresno vijeće pogrešno primijenilo pravo ili pogrešno utvrdilo činjenice, te da je njegovo pravo na pravično suđenje bilo povrijeđeno.

U svom trećem žalbenom osnovu Hadžihasanović je tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatovalo da je on nije preduzeo adekvatne mjere da kazni odgovorne za ubistvo Mladena Havraneka i okrutno postupanje prema šest zatočenika u salonu namještaja *Slavonija* 5. augusta 1993., kao i da spriječi slična krivična djela u drugim zatočeničkim objektima u Bugojnu. Žalbeno vijeće se složilo s Pretresnim vijećem da, s obzirom na težinu krivičnih djela za koja su počinioci kažnjeni - ubistvo i okrutno postupanje - Hadžihasanović nije mogao disciplinsku kaznu pritvora do 60 dana smatrati prihvatljivom kaznom.

Međutim, Žalbeno vijeće je konstatovalo da nijedan razumni presuditelj o činjenicama nije mogao van razumne sumnje utvrditi da 3. korpus nije pokrenuo istragu ili krivični postupak protiv počinitelja ubistva i okrutnog postupanja time što je dostavio prijavu opštinskom tužiocu u Bugojnu. Žalbeno vijeće je podsjetilo da nadređeni ne mora lično izricati kazne i da svoju dužnost može izvršiti tako što će događaj prijaviti nadležnim vlastima. U ovom slučaju Žalbeno vijeće konstatuje da je podnošenje prijave opštinskom tužilaštvu u Bugojnu u vezi s krivičnim djelima od 5. augusta 1993. u salonu namještaja *Slavonija*, zajedno s izricanjem disciplinskih mjera od strane vojnog disciplinskog organa, predstavljalo nužne i razumne mjere preduzete radi kažnjavanja počinitelja. Iz tih razloga, Žalbeno vijeće je poništilo osuđujuću presudu izrečenu Hadžihasanoviću zbog propusta da preduzme odgovarajuće mjere za kažnjavanje odgovornih za ubistvo Mladena Havraneka i za okrutno postupanje sa šestoricom zarobljenika u salonu namještaja *Slavonija* 5. augusta 1993.

Hadžihasanović je takođe tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatovalo da je on imao razloga da zna za djela zlostavljanja počinjena u zatočeničkim objektima u Bugojnu od 18. augusta 1993. nadalje. U vezi s tim svojim zaključkom Pretresno vijeće se prvenstveno oslonilo na svoj prethodni zaključak da je Hadžihasanović propustio preduzeti odgovarajuće mjere u vezi s kažnjavanjem počinitelja krivičnih djela od 5. augusta 1993. Međutim, Žalbeno vijeće je konstatovalo da je taj zaključak bio pogrešan. Budući da nijedan od preostalih činjeničnih nalaza Pretresnog vijeća, uzetih pojedinačno ili zajedno, nisu potkrijepili u dovoljnoj mjeri zaključak Pretresnog vijeća da je Hadžihasanović imao razloga da zna za djela okrutnog postupanja u zatočeničkim objektima u Bugojnu od 18. augusta 1993., Žalbeno vijeće je konstatovalo da s obzirom na dokaze nijedan razumni presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je Hadžihasanović imao traženo znanje iz člana 7(3) Statuta, što bi dalo povoda za njegovu odgovornost da spriječi ili kazni takva djela. Stoga je Žalbeno vijeće poništilo osuđujuće presude izrečene Hadžihasanoviću za nepreduzimanje odgovarajućih mjera da spriječi ili kazni djela zlostavljanja u zatočeničkim objektima u Bugojnu od 18. augusta 1993. godine.

U okviru svog četvrtog žalbenog osnova koji se tiče okrutnog postupanja u Muzičkoj školi u Zenici u razdoblju od maja do septembra 1993., Hadžihasanović je tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on propustio preduzeti razumne mjere nužne za kažnjavanje počinitelja i sprečavanje izvršenja takvih djela. Žalbeno vijeće je konstatovalo da je Pretresno vijeće napomenulo kako je postojala namjera dijela vojnika koji su boravili u školi da prikriju zlostavljanja zatočenika, ali je zaključilo da to ne utiče na Hadžihasanovićevu krivičnu odgovornost. Doista, Pretresno vijeće je utvrdilo da je Hadžihasanović dobivao informacije o tome da njegovi potčinjeni vrše zlostavljanja u Muzičkoj školi Zenica iz izvora koji nisu imali veze sa 7. brigadom, tako da su svi pokušaji prikrivanja pripadnika 7. brigade bili od sekundarne važnosti. Nadalje, Hadžihasanović je tvrdio da su mjere koje je preduzeo u vezi s Muzičkom školom Zenica bile nužne i razumne. Pretresno vijeće je uvažilo Hadžihasanovićeve argumente da je on preduzeo preventivne mjere kako bi osigurao da se sa civilima i ratnim zarobljenicima postupa u skladu s međunarodnim humanitarnim pravom te da je preduzeo korake kako bi ispitaio navode o zlostavljanju. Pretresno vijeće je uprkos tome zaključilo da Hadžihasanović nije istinski nastojao pokrenuti odgovarajuću istragu na osnovu navoda o okrutnom postupanju iako bi mu takva istraga omogućila da otkrije identitet osoba odgovornih za nasilje. Žalbeno vijeće je konstatovalo da Hadžihasanović nije uspio pokazati da nijedan razumni presuditelj o činjenicama ne bi s obzirom na dokaze mogao zaključiti da on nije preduzeo nužne i razumne mjere da kazni počinioca okrutnog postupanja u Muzičkoj školi Zenica i da spriječi dalja zlostavljanja.

U okviru svog petog žalbenog osnova, Hadžihasanović je tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je konstatovalo da on nije preduzeo nužne i razumne mjere kako bi spriječio ubistvo Dragana Popovića i okrutno postupanje koje je izvršio odred El Mudžahidin u logoru Orašac nad pet civila otetih 19. oktobra 1993. godine. On je tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada je zaključilo da je on imao ovlasti de jure nad pripadnicima odreda El Mudžahidin i da je vršio efektivnu kontrolu nad odredom El Mudžahidin. Budući da su ovlasti de jure tek jedan od faktora koji pomažu pri utvrđivanju efektivne kontrole i budući

da se to pitanje može riješiti samo na temelju efektivne kontrole, Žalbeno vijeće je odbilo baviti se pitanjem da li je Hadžihasanović imao ovlasti de jure nad odredom El Mudžahidin i zaključilo da nijedan razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da je utvrđeno van razumne sumnje da je Hadžihasanović imao efektivnu kontrolu nad odredom El Mudžahidin u razdoblju od 13. augusta do 1. novembra 1993. godine. Slijedom toga, Žalbeno vijeće je poništilo osuđujuću presudu koja je Hadžihasanoviću izrečena zato što nije spriječio krivična djela okrutnog postupanja počinjena u periodu od 19. do 31. oktobra 1993. te ubistvo Dragana Popovića.

U svojem prvom žalbenom osnovu Kubura je tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo kada ga je osudilo zbog nepreduzivanja nužnih i razumnih mjera za kažnjavanje pljački počinjenih u junu 1993. na području Ovnaka. Žalbeno vijeće je konstatovalo da Kubura nije uspio pokazati da, s obzirom na dokaze, nijedan razumni presuditelj o činjenicama ne bi mogao zaključiti da su pripadnici 7. brigade vršili pljačke na području Ovnaka u junu 1993. godine.

Drugo, u vezi s Kuburininim argumentom da se Pretresno vijeće oslonilo na samo jednog svjedoka kako bi zaključilo da je on znao za pljačke počinjene na području Ovnaka 9. juna 1993., Žalbeno vijeće je konstatovalo da on pritom zanemario dodatne dokaze koje je Pretresno vijeće razmotrilo, kao i nalaze koji iz tih dokaza slijede. Štaviše, Pretresno vijeće je primijetilo da je Kubura primio naredjenja koja su ga u opštem smislu upozoravala na pljačkanje na području Ovnaka, što je Kubura uzeo na znanje i na to reagovao. Osim toga, Pretresno vijeće je konstatovalo da je Kubura Komandi 3. korpusa 20. juna 1993. poslao izvještaj u kojem potvrđuje da 7. brigada primjenjuje propisani postupak u vezi s ratnim plijenom. Žalbeno vijeće konstatuje da Kubura nije pokazao da s obzirom na dokaze nijedan razumni presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da je on znao za pljačkanja koja su vršili njegovi potčinjeni na području Ovnaka u junu 1993. godine.

U svom drugom žalbenom osnovu Kubura je iznio da je Pretresno vijeće pogriješilo osudivši ga zato što nije preduzeo nužne i razumne mjere da spriječi ili kazni pljačke počinjene u Varešu u novembru 1993. godine. On je tvrdio da je Pretresno vijeće pogriješilo zaključivši da je 7. muslimanska brigada učestvovala u počinjenju djela pljačke u Varešu u novembru 1993. Žalbeno vijeće je smatralo da je od velike važnosti činjenica da je Pretresno vijeće zaključilo da, bez obzira na mjere koje je Kubura preduzeo da zaustavi pljačkanje u Varešu nakon što je za njega saznao, on i dalje snosi odgovornost zbog propusta da spriječi samo počinjenje tih djela, pri čemu se taj zaključak temelji *isključivo* na njegovom ranijem propustu da kazni zbog sličnih djela počinjenih na području Ovnaka. Takav zaključak implicira da je Pretresno vijeće smatralo da Kuburina saznanja i raniji propust da kazni svoje potčinjene zbog djela pljački na području Ovnaka automatski znači da je on imao razloga da zna da će oni kasnije počiniti djela pljački u Varešu. Žalbeno vijeće je smatralo da to predstavlja grešku u primjeni prava i zaključilo da je Kubura raspolagao dovoljnim saznanjima o pljačkama od strane svojih potčinjenih u Varešu, što ga je takođe trebalo podstaći na dužnost da ih kazni.

Što se tiče mjera koje je Kubura preduzeo da spriječi svoje potčinjene da vrše dalje pljačke u Varešu, Žalbeno vijeće je zaključilo da je Kubura preduzeo nužne i razumne mjere - s obzirom na okolnosti predmeta - da *spriječi* djela pljačke time što ih je zaustavio nakon što je pljačkanje započelo kako se ta djela ne bi ponavljala. Žalbeno vijeće, međutim, potvrdilo zaključak Pretresnog vijeća da Kubura nije preduzeo nužne i razumne mjere da *kazni* svoje potčinjene zbog djela pljačke u Varešu 5. novembra 1993. godine. Iz tog razloga je osuda Kubure u svojstvu nadređenog u skladu sa članom 7(3) Statuta za djela pljačke u Varešu zadržana.

Što se tiče žalbenog osnova tužioca da je Kuburi trebalo izreći osuđujuću presudu po članu 7(3) Statuta zbog djela bezobzirnog razaranja od strane njegovih potčinjenih u Varešu 4. novembra 1993. godine, Žalbeno vijeće je konstatovalo da tužilac nije dokazao da na osnovu dokaza uvrštenih u spis nijedan razumni presuditelj o činjenicama nije mogao zaključiti da Kuburino znanje o bezobzirnog razaranja u Varešu 4. novembra 1993. nije utvrđeno van razumne sumnje.

Osvrćući se na žalbe u vezi s presudama o kazni Žalbeno vijeće je prihvatilo Hadžihasanovićeve argumente i ispravilo dispozitiv Prvostepene presude u vezi s vremenskim rasponom u kojem se odvijalo okrutno postupanje u Muzičkoj školi u Zenici, ali je zaključilo da ta ispravka dispozitiva presude Pretresnog vijeća ne utiče na presudu.

Što se tiče Kuburine žalbe (koji je smatrao svoju kaznu izrazito pretjeranom), i žalbe tužioca (koji je uložio žalbu i na Hadžihasanovićevu i na Kuburinu presudu o kazni ustvrdivši da su očigledno neodgovarajuće), Žalbeno vijeće je odbacilo argumente žalioaca. Žalbeno vijeće je konstatovalo da je Pretresno vijeće ispravno uvažilo težinu krivičnih djela, relevantne otežavajuće i olakšavajuće faktore,

kao i praksu odmjeravanja kazni u bivšoj Jugoslaviji.

U svjetlu različitih preinačenja osuda koje je navelo u svojoj presudi, Žalbeno vijeće je Enveru Hadžihasanoviću smanjilo kaznu na tri i pol godine, a Amiru Kuburi na dvije godine.

Enveru Hadžihasanoviću je u kaznu uračunato vrijeme provedeno u pritvoru i pušten je na slobodu nakon donošenja presude Žalbenog vijeća.

Amiru Kuburi je odobreno prijevremeno puštanje na slobodu 11. aprila 2006.